

Ο ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
Απόηχοι ζωής και πείρας ενός Αγγειοχειρουργού
Παναγιώτης Β.Δημακάκος

Εισαγωγικές σκέψεις

«Θεέ μου, δώσε χάρη για νοητή γραφή σ' έναν
πού ήρθε και φεύγει άγνωστος από τόν κόσμο αυτό».

Σέ στιγμές γαλήνιας περισυλλογής μέ φτερουγίζουσα μνήμη αναπολούμε τό μακρινό δρόμο τής ζωής, πού ξετυλίγεται πίσω μας. Ένα όδοιορικό γεμάτο από χαρές και έπιτυχίες, αλλά και διάσπαρτες πίκρες και δοκιμασίες, βορριάδες και ούριους ανέμους, συννεφιασμένες, αλλά και φωτεινές ανοιξιάτικες ημέρες. Είμαι ένας δρόμος χαραγμένος από τά χνάρια μιᾶς ιπποκράτειας πεζοπορίας, πού σηματοδοτεῖ ὁ ανθρώπινος πόνος, τόν ὁποῖο διαδέχεται τό γλυκό ἀνθρώπινο χαμόγελο. Είμαι ὁ ἀνεπανάληπτος ιπποκράτειος κύκλος μιᾶς ζωής, πού ὅμως δύσκολα περιγράφεται ἀπό χειρουργική γραφίδα.

Μέσα στό σκυθρωπό και μελαγχολικό φθινόπωρο, μέ τό συννεφιασμένο οὐρανό, τά κύματα νά χτυποῦν στά βράχια και τόν ἀέρα νά σκορπᾶ τά φύλλα στή στεριά, ἡ ζωή ἀνηφόριζε τό δρόμο τής καινούργιας σχολικῆς ἢ πανεπιστημιακῆς χρονιάς, ἀργότερα ξεκινούσε ἡ ειδικότητα, ἀκολουθοῦσε ἡ προσαρμογή στό νέο ἐκπαιδευτικό κέντρο ἢ ἡ ἐπίσκεψη σέ κάποια ἄλλη χώρα. Αὐτά ρίζωναν τό δενδρύλλι, γιά ν' ἀκολουθήσει ἡ ἀνάπτυξη και ἡ καρποφορία του.

Και μετά ἀπό λίγο στό κατώφλι τής εισόδου ἔκαμε τήν παρουσία του ὁ παγερός χειμώνας, μέ ανέμους και θύελλες, βροχές, βροντές και καταιγίδες, ὀρμητικά νερά νά παρασύρουν ὅ,τι εὔρισκαν στό διάβα τους, κλαδιά σπασμένα ἀπό τή δυνατή κατανεμιά, δένδρα ναρκωμένα νά γέρνουν ὑπάκουα στ' ἄγρια στοιχεῖα τής φύσης και μετά ἡ σκοτεινιά ν' ἀπλώνεται στή σιγαλιά τής νύχτας. Ταυτόχρονα ὁ χειρουργός, ἀπόμακρος ὅπως ὁ μοναχός, συγκεντρωμένος στό δικό του κόσμο, ἐξετάζει, σκέπτεται, μελετᾶ τό πρόβλημα τοῦ ἀρρώστου, ἀγωνιᾶ γιά ἔγκαιρη διέξοδο στή διάγνωση και νά! ἀμέσως βρίσκεται ἤδη στό χειρουργεῖο, δίνει τή μάχη ἀποφασισμένος γιά τή νίκη. Ίεουργεῖ σέ κατακόμβη, μέ ἐμπόδια, δυσκολίες, ἀπρόβλεπτα εὐρήματα, ἀναδύσεις και καταδύσεις κατά τήν ἐπέμβαση, ὄχι παντοῦ ἄρτιος, ὅπως πίστευε, αλλά μέ πίστη γιά τή νίκη στή μάχη τής ζωής μέχρι τή χαραυγή, τίς πρῶτες ἡλιαχτίδες, ὅταν ὁ ἄρρωστος σαλεύει, ἀνοίγει τά μάτια, χαμογελᾶ και φέρνει τήν ἀνοιξη!

Ἀνθίζει ἡ μυγαλιά, λευκά και ρόδινα ἄνθη στολίζουν τά κλαδιά της. Ὁ οὐρανός λάμπει, τά πουλιά κελαηδοῦν, οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου λούζουν τή φύση και χαρίζουν ξανθές ἀνταύγειες γύρω τους. Πηγές και ρυάκια κελαρύζουν τά δροσερά νερά τους, κόκκινα τριαντάφυλλα, χρωματιστά γαρύφαλα, ὀλόλευκοι κρίνοι, ἀθῶες

μαργαρίτες, πολύχρωμοι πανσέδες και ὄμορφα γιασεμιά εὐωδιάζουν τή φύση. Κι ὁ χειρουργός χαρούμενα ὁδοιπορεῖ στή φαρδεῖα πνευματική λεωφόρο, φορτωμένος μέ ἔρευνες, μελέτες, συγγράμματα, τίτλους, διακρίσεις, τιμητικά διπλώματα, πλακέτες και μετάλλια ἀπό τή μία, πλούσια ἀναγνώριση και εὐγνωμοσύνη ἀπό τήν πονεμένη, ἀλλά εὐεργετημένη κοινωνία τῶν ἀσθενῶν του ἀπό τήν ἄλλη. Πίστεψε στό θεάρεστο ἔργο τῆς διακονίας τοῦ ἀνθρώπινου πόνου, πού θεία χάριτι τοῦ ἐπεφυλάχθη νά διδάξει, γιά νά ἀναδείξει διανοούμενους μαθητές, εὐεργέτες τῆς αὐριανῆς κοινωνίας και κληρονόμους τῆς πνευματικῆς του ἰδιοκτησίας, συνεχιστές τοῦ δικοῦ του ἔργου.

Και τώρα στήν τελευταία ἐποχή, μέσ' στό λιοπύρι τοῦ καλοκαιριοῦ, βρίσκεται νά ξαποσταίνει στήν ἀποσκιά τοῦ Πλάτανου τοῦ Ἴπποκράτη, ν' ἀτενίζει τή γαλάζια θάλασσα στήν ἄπλα τοῦ πελάγους, ἀκούγοντας ὡς ἄλλο ἀέναο χειρουργεῖο τό ἀκούραστο τραγούδι τοῦ τζίτζικα. Στοχάζεται τό θαῦμα πού τόν περιβάλλει φτιαγμένο ἀπό τό ἀλάθητο Χέρι τοῦ Δημιουργοῦ, τήν ξαστεριά τ' οὐρανοῦ, τό χρυσαφένιο ἥλιο, τή βραδινή ἀστροφεγγιά, τό κελάηδισμα τῶν πουλιῶν: «*πᾶσα πνοή, αἶνεσάτω τὸν Κύριον*»! (Ψαλμ. ΠΝ'6).

Αναπολεῖ τά θλιμμένα μάτια τῶν ἀρρώστων του και τήν ἀνέκφραστη πονεμένη τους ψυχή νά ζητοῦν και νά ἐλπίζουν στή δική του βοήθεια. Συλλογιέται τά λόγια τοῦ Goethe: «ἀνάλυση και σύνθεση, και τά δυό μαζί, ὅπως εἰσπνοή και ἐκπνοή, δημιουργοῦν τή ζωή τῆς ἐπιστήμης». Φαντάζεται τόν ἑαυτό του ἕνα ἀδύνατο κλωνάρι τοῦ πλάτανου τοῦ Ἴπποκράτη, κάτω ἀπό τόν ἥσκιο τοῦ ὁποῖου ξαποσταίνουν οἱ ἄρρωστοί του.

Εὐχαριστεῖ τόν Δημιουργό γιά τήν διακονία του, ἀπότοκη τῆς θείας και ἀνθρωπιστικῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης, διότι ἀξιώθηκε νά ζεῖ ὡς ἄνθρωπος και νά λειτουργεῖ ὡς ἰατρός: Νά ξεκουράζεται «ἐργαζόμενος» δίπλα στόν ἀσθενῆ του, νά ὑπηρετεῖ τήν ἀλήθεια και ν' ἀναγνωρίζει ὅτι καταλύτης τοῦ ἔργου του εἶναι ὁ ἀνθρωπισμός τοῦ Ἴπποκράτη και ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ.

Βίωμά του στήν καθημερινότητα ἡ ἀγάπη του ὡς κλινικοῦ γιατροῦ γιά τόν ἄρρωστο, ἡ ἀγάπη του ὡς ἐπιστήμονα γιά γνώση και ἡ ἀγάπη του ὡς δασκάλου γιά διδασκαλία. Νά γνωρίζει πῶς νά χειρουργεῖ, σημαντικότερο: πότε νά χειρουργεῖ, μά κυρίως πότε νά μή χειρουργεῖ. Φιλοσοφεῖ τά λόγια τοῦ A. Blalock, ἄν ἡ ἀπόδειξη τῆς ὠφελιμότητος μιᾶς νέας μεθόδου χρειάζεται ἀρκετό χρόνο, ἀπαιτεῖται πολύ περισσότερος γιά τήν μελέτη τῶν παρενεργειῶν της. Ταπεινώνεται και ὑπομένει ἀφειδῶς στό λειτούργημά του, ἐμπνέεται ἀπό τό «*μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν*» (Πράξεις τῶν Αποστόλων κ' 35), ἀπορρίπτοντας τόν ὕλισμό και τήν ὑποκατάσταση τῆς Θεότητος ἀπό τήν ὕλη.

Ψελλίζει μέ τή φωνή τῆς καρδιάς του τίς σκέψεις τοῦ καθηγητῆ τῆς ζούγκλας A. Schweizer^{1, 2}, ἐπίκαιρες και σήμερα, ὅτι μονάχα ἡ ἠθική τοῦ σεβασμοῦ τῆς ζωῆς μπορεῖ ν' ἀνακόψει τήν δραματική κατάρρευση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ και ὄχι μόνο

πολιτισμοῦ. Διαβιοῖ μέχρι βαθέος γήρατος συγκεντρώνοντας πνευματικά ἐφόδια καί αὐξάνοντας μέ εὐχαριστίες τήν ἄνωθεν προερχόμενη θεία εὐλογία, ἐπαναλαμβάνοντας «καὶ ἕως γήρως καὶ πρεσβείου, ὁ Θεός, μὴ ἐγκαταλίπῃς με» (Ψαλμ. Ο΄ 18).

Τέλος, ἀπευθυνω θερμὴ παράκληση στὸν ἀναγνώστη γιὰ ἐπιείκεια σχετικὰ μέ ὅποια ἀκούσια παράλειψη προσώπων ἢ γεγονότων -ἄλλωστε ὁ χρόνος φθεῖρει τὸ πνεῦμα-, ὅσο καί γιὰ τὴ γλωσσικὴ καί θεολογικὴ μου ἔνδεια, ἀφοῦ τὸ ἔργο ἀποτελεῖ προσπάθεια ἑνὸς τεχνίτη-χειρουργοῦ.

Ἀθήνα, Χειμῶνας 2009

Π. Β. Δημακάκος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	xi
Εισαγωγικὲς σκέψεις.....	xiii
Εὐχαριστίες.....	xv
Λογισμοί.....	xvii
1. 1 ΞΕΚΙΝΗΜΑ.....	
2. 2 ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	
3. 3 ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΓΓΕΙΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗΣ.....	
4. 4 ΑΠΟΗΧΟΙ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΣ.....	
5. 5 ΑΠΟΗΧΟΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ.....	
6. 6 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	
Ἡ κοίμησις τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου στό Ἀρεταίειο Νοσοκομεῖο	